

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มะลิเป็นไม้คอกที่มีคุณค่าสำหรับคนไทยมาก สามารถทำรายได้ต่อหน่วยพื้นที่สูงกว่าพืชอื่น ๆ อีกหลายชนิด จากการสำรวจของกรมส่งเสริมการเกษตรปี 2524 ปรากฏว่าผลผลิตทั้งประเทศมีปริมาณสูงถึง 9,653,670 ลิตร มีมูลค่าผลผลิตรวมทั้งประเทศ 386,146,800 บาท ทำรายได้สุทธิให้เกษตรกรถึง 193,073,400 บาท

โดยมีพื้นที่ปลูกดังนี้ :	ภาคเหนือ	153.63	ไร่
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	222.88	"
	ภาคกลาง	1,861.38	"
	ภาคตะวันออก	51.75	"
	ภาคตะวันตก	786	"
	ภาคใต้	142.25	"

จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจชาวสวนมะลิของกรมส่งเสริมการเกษตรปี พ.ศ. 2524 พอสรุปได้ดังนี้

จำนวนต้นต่อไร่	1,200	ต้น
ผลผลิตเฉลี่ย	2-4	ลิตร/ต้น
ผลผลิตรวม	3,000-4,000	ลิตร/ไร่
ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับ	ลิตรละ 20	บาท
รายได้ที่เกษตรกรได้รับ/ไร่	60,000	บาท
อายุการให้ผลภายในระยะเวลา	1	ปี
จังหวัดที่ปลูกมากที่สุด	คือ กรุงเทพฯ	380 ราย

รองลงมา คือ นครปฐม

113 ราย¹

แม้ว่ามะลิจะไม่ใช่พืชอาหารที่สำคัญ เช่นเดียวกับข้าวก็ตาม แต่ก็มีความสำคัญต่อชีวิตคนไทยมาก ดังจะเห็นได้ว่า มีการนำดอกมะลิไปใช้ประโยชน์ในงานพระราชพิธี พิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนการตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะค่านิยมของสังคมไทย ยังเห็นว่าดอกไม้เป็นเครื่องแสดงถึงการเคารพบูชาและความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน อันเป็นพื้นฐานวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา การปลูกมะลิอาจถือถือเป็นอาชีพหรือปลูกเป็นงานอดิเรก ซึ่งอาจเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เป็นการใช้จ่ายที่ดินและเวลาว่างให้เกิดประโยชน์อีกด้วย

อนึ่ง มะลิเป็นไม้ตัดดอกที่สามารถหารายได้แก่เกษตรกร นอกจากใช้ประโยชน์ในการร้อยมาลัยบูชาพระ และใช้ในพิธีต่าง ๆ แล้ว ยังนำมาตากแห้ง อบใบชา อบขนม และนำมาสกัดหัวน้ำหอมเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางอีกด้วย

การศึกษาต้นทุนและรายได้จากการปลูกมะลิ จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการส่งเสริมไม้ตัดดอกชนิดนี้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะของต้นทุนในการปลูกมะลิ
2. เพื่อศึกษาผลตอบแทนจากการปลูกมะลิ
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในการลดต้นทุนการปลูกมะลิ

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกมะลิลา เพื่อตัดดอกจำหน่ายเป็นการค้า ซึ่งมีพื้นที่การเพาะปลูกครอบคลุม 3 จังหวัด คือ

¹ ฝ่ายไม้ดอกไม้ประดับ กองส่งเสริมพืชพันธุ์ กรมส่งเสริมการเกษตร สถิติข้อมูลการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ปี 2524 (โรเนียว), 2524

1. กรุงเทพมหานคร
  - เขตหนองแขม
  - เขตภาษีเจริญ
2. สมุทรสาคร
  - เขตกระทุ่มแบน
3. นครปฐม
  - เขตนครชัยศรี

โดยรวมทั้งบริเวณใกล้เคียงที่มีเนื้อที่ในการปลูกตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป อายุการปลูกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป จำนวน 40 ราย

วิธีดำเนินการศึกษาและค้นคว้า

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และ ทุติยภูมิ (Secondary Data)

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้รวบรวมจากแหล่งต่อไปนี้

1.1 จากการออกสำรวจภาคสนาม โดยสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกมะลิโดยตรงในเขตหนองแขม ภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เขตกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร และเขตนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยอาศัยแบบสอบถามที่แสดงไว้ในภาคผนวกเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ระยะเวลาที่ออกสำรวจเพื่อการวิจัยใช้ช่วงเวลาระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2527 ถึง วันที่ 30 ตุลาคม 2528 จากการสัมภาษณ์จะได้ทราบข้อมูลทางด้านต้นทุนการผลิต เงินลงทุน รายได้ ค่าใช้จ่าย ผลตอบแทน และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

1.2 ตรวจสอบจากบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ที่จำหน่ายเครื่องมืออุปกรณ์ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ในบริเวณกรุงเทพมหานครเพื่อเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสำรวจในเรื่องราคาของปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จาก เอกสาร วารสาร หนังสือ และรายงาน ที่เกี่ยวกับการปลูกมะลิโดยตรง ตลอดจนหนังสือเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ได้อ้างอิงถึงตัวเลขและสถิติต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ฝ่ายไม้ดอกไม้-ประดับ กรมส่งเสริมการเกษตร กองวิชาการ ฝ่ายพิธีการส่งออก กรมศุลกากร
3. นำข้อมูลจากทั้ง 2 แหล่งมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทนจากการปลูกมะลิ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1. เป็นข้อมูลให้ผู้สนใจที่จะลงทุนในการปลูกมะลิ ได้ทราบถึงต้นทุนและรายได้เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจที่จะลงทุน
2. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปลูกมะลิ
3. เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปลูกมะลิใช้เป็นแนวทางพิจารณาปรับปรุงวิธีการปลูกมะลิให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น โดยเฉพาะในฤดูหนาว
4. ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ในการวางแผนการส่งเสริมการปลูกมะลิในอนาคต เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมผลิตเครื่องสำอาง โดยการสกัดหัวน้ำหอมจากดอกมะลิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย